

Rei "Prügi"

"ISADE MAA"

R. Vaernetsa dramatiseering 3-es vastuses 6-es pildis
Aug. Gaillit'i suvanimelise romaani järgi.

O s a l i s e d:

Lipnik Paap Meeme, 3. kompanii ülem
Jaak Prügi /"Prügi"/
Jaak Prügi /"Puru"/ "Prügide rug."
Ossi Prügi /"Pudru"/
Võlvvõchel Martin Ikk
Aida Kusla
Jaak Kvaade
Martin Lokudel /"Veeipull"/

R. HEERMETS
3. komp. E. Nilise
stidurid J. Sepp
H. Nilise
E. ONNO
V. Jaaniste

Joosep Ikk
Eit
Tant
Vabatahtlik I /kooliõpetaja /
Vabatahtlik II /õpilane/
Käskjalg

E. Naab
E. Kiebbosch
A. Palu
E. Naab
A. Palu

Onno Kvaade

"I S A D E M A A"

R. Veermetsa dramatiseering 3-es vaatuses 6-es pildis
Aug. Gailit'i samanimelise romaani järgi.

O s a l i s e d:

4. k. mets

<i>R. Hermets</i>	Lipnik Paap Meeme, 3. kompanii ülem	
<i>P. Rei</i>	Jaak Prügi / "Prügi" /	
<i>H. Heide</i>	Jaan Prügi / "Puru" /	3. komp.
<i>Ellen Niliu</i>	Ossi Prügi / "Pudsu" /	sõdurid
<i>J. Sepp</i>	Veltveebel Martin Ikk	
<i>H. Niliu</i>	Aadu Kusla	
<i>E. Onno</i>	Jaan Kvaade	
<i>V. Jaaniste</i>	Martin Lokudel / "Vesipull" /	

<i>E. Nääb</i>	õuesõja	
<i>L. Lielbusek</i>	leit	
<i>A. Pahu</i>	teat	
<i>E. Nääb</i>	Vabatahtlik I / kooliõpetaja /	
<i>A. Pahu</i>	Vabatahtlik II / õpilane /	
	Kaskjalg —	

P R O L O O G.

Väike lihtne tuba. Vasakul laud, laual telefon ja kirjutustarbed, mille taga istub lipnik Paap Meeme. Laua kõrval seisab veltveebel Martin Ikk.

Meeme: /pärast pausi/: 118. - Pole viga! Ikk, vaata, kas väljas on veel mõni vabatahtlik. Poole tunni pärast tahab ülemjuhataja aruannet!-

Ikk: /hetke pärast tagasi/ Härra lipnik, väljas ootavad veel 4-5 meest!

Meeme: Kutsu nad üksikhaaval sisse!

Ikk: Just nii!

/Hetke pärast sisse Aadu Kusla/

Kusla: Tere!

Meeme: Tervist! Nimi?

Kusla: Aadu Kusla.

Meeme: Vanus?

Kusla: 62.

Meeme: Elukutse?

Kusla: Mis?

Meeme: /Kärsitult/ Elukutse neil! Amet!

Kusla: Ega mul muud ametit pole kui et mul on väike popsikoht!

Meeme: Nii! Ja sa tuled vabatahtlikult?

Kusla: Härra ohvitser! Praegu peavad lööma koos popsid ja suurtalunikud! Kõll me pärast sõda jälle kodus oma sju klaarime! Ma ootasin ikka kodus seda kroonu käsku, aga kui seda ei tulnud, tulin ise!

Meeme: Tubli, Kusla! Olete Eesti Vabariigi armeesse vastu võetud. Määran teid meie rügemendi 3. komp. Minge teiste vabatahtlike juurde kõrvalmajja.

Kusla kohmitseb välja. Prügi, Puru ja Pudas sisse.

Prügi: /tähtsalt/ Mina olen Ojalooga peremees Jaak Prügi, see siin on minu poeg Jaan ja see pojapoeg Osvald. Meie oleme tulnud teatama endid vabatahtlikult!

Meeme: Jah, hm... Kui suur talu teil on?

Prügi: Üle 200 hektaari!

Meeme: Kui vana poiss on?

Prügi: Varsti 15.

Meeme: Ta on natuke noor! Kas poleks mõistlikum kui ta läheks koju ja aitaks perenaissi talutööl.

Prügi: Härra ülemus! Meie oleme tulnud siia saja kilomeetri tagant! See ei tähenda midagi et poiss on 15 a. /uhkelt/ Ma ütlesin, et ta on minu pojapoeg! Kui on sõda, peavad naised kodus üksinda toime tulema!

Meeme: Hästi! Minge kõrvalmajja! Veltveebel korraldab teie varustuse asjad! /Prügid lahkuvad/.

Vabatahtlik I /sisse/ Härra lipnik, soovin astuda vabatahtlikult Eesti Vabariigi armeesse!

Meeme: Elukutse?

Vabat. I Kooliõpetaja.

Meeme: On teil sõjaväelist ettevalmistust?

Vabat. I : Ei! Aga nii palju ma ikka püssi oskan lasta, et... /paus/ Meie peame ju pünased välja peksma! Nad olla juba Valklas.

Meeme: /mõttes/ Jah, nad olla juba Valklas! /järsult/ Kõrvalmajas korraldab veltveebel kompanii varustamist. Minge sinna!

Vabatahtlik II sisse.

Meeme: Kui vana?

Vabat. II: 16 a.

Meeme: Kooliõpilane?

Vabatahtl. II: Kooliõpilane!

Meeme: Olete natuke noor.

Vabat. II: Härra lipnik! Minu klassivennad Tallinnas läksid eile kõik vabatahtlikult adm. Pitka soomusrongile. Ma jäin hiljaks, kuna viibisin eile maal. Täna oli soomusrong juba välja sõitnud! Palun mind rügementi vastu võtta.

Meeme: Tubli, armas sõber! Minge... /telefon heliseb/

Meeme: /telefoni/ Lipnik Meeme... Just nii, härra kindral. Selge, härra kindral. - Saan aru, kell 4 - just nii - just nii - 123 - selge - just nii.

/Paneb toru ära, läbi akna/

Meeme: Veltveebel Ikk!

Ikk: /Ilmub tervitades/

Meeme: Ülemjuhataj korraldus. Sõidame kohe rindele! Enamlased on jõudnud juba Valklasse! Jagage meestele kogu laskemoona tagavara! - Kell 4 algame rünnakut koos Pitka soomusrongiga! Selge! -

/Mõlemad välja/

- - E E S R I I E - -

I V A A T U S.

I pilt.

Suur ruum, põrandal õlgi ja muud prahti. Sõdurid lamavad tegevusetult põrandal ja veedavad lahinguvahetega. Vasakul laud, millel kaardid ja kütikal. Kompül kütürutab laua juures üle kaartide. Hetk hiljem viipab ta enda juude Martin Ikk'i, kellega koos kaardi kohal arutlevad.

✓ Jaan Kvaade /astub sisse. Kompülile/: Rügemenidile saabus uus täiendus. Otsime rügemeni staapi.

Meeme: Viibisite kaua pool. Ootasid teid ammu. Mitu meest teid on?

Kvaade: Paarkümme.

Meeme: Vähe! Meeste arv kompaniisulatub nüüd vaevalt üle 120-ne. /Mõtleb vähe/ Rügemeni staapi pole teil mõtet otsida! Olete määratud minu kompaniisse. Teen kohe vastavad korraldused. /välja/

✓ Kvaade: /vaatab natuke uudistavalt ringi siis Kuslale/: Kuidas siin siis ka tööolud on?

Kusla: Tööolud või? Tööolud eh saadid ja viletsad, nagu igalpool. Peremees on vaene - isegi kibedamal lahingu ajal tuleb ikka kuulidest puudu, õiget kahurit pole me veel näinudki ning kuulipildujad kõlbavad rehke ümb-lusmasinateks kui sõjariistadeks.

✓ Kvaade: Millega siis sõdite?

Kusla: Tujuga.

✓ Kvaade: Või tujuga?

Ikk: Aga milles muuga. Kõiki peame võtma vaenlaselt: püsse ja kuule, kuulipildujaid ja kahureid, isegi saapaid, mütti, kasukaid ja muud varustust. See annab rassida, eks ole? Ja kui tuju kipub halvaks minema, hütab kompül: "Poisid, kus on halvaks minema?" Ning ~~ta~~ kompanii vastab: "Kõndida läbi vihma ja pori Veeriku alevist linna ja suitsetada inglise sigarette Bill-Bill!" Ning lõppu veel kompanii hümn "Singeri masin" ja tuju on jälle hea!

✓ Kvaade: Või nii, või nii.../Paus/ Kuidas kompaniitülem on? Paistis algul päris krõbe olema?

/Mehed segamini: vana on vahva, täitsa mees./

Ikk: Kui puhkusel oleme, on ta täitsa omasugune, teda võib sinatada, ta joob ja sõõb sõduritega ühes. Aga hoidku see ennast, kes lahingu ajal tema korraldustele vastu hakkab või muidu käsust kõrvale hiilib...

Vesipull: /sisse, annab käe Kvaadele/: Vesipull. Kus kandi mees oled?

Kvaade: Viljandimaalt.

Vesipull: Mul! Mina olen Tallinnast. Ma olen meremees. Mul on Tallinnas suured sõõgimajad, poed ning maailma uhkeim rannasõidulaev "Annabella Kristine Ney" registertonni 979. - Kaarte mängid? 21?

✓ Kvaade: Pole raha praegu!

Vesipull: See ek loe! Sa võid pantida midagi!

Kvaade: Pantida!

Vesipull: Miks mitte? Kõik ausad gentlemanid, kui neil sularahast nappus tuleb, panevad oma kinnisvarad mängu! Mina näiteks olen alati valmis panka panema oma naise, oma lapsed, Tallinnas asuvad sõõgipoed ning maailmatu toreda kolmemastilise wannalaeva "Annabella-Kristine-Ney" registertonni 979!

Kvaade: Olgu peale! Teine kord. Ja pealegi kahekesi ei tule sest mängust midagi välja.

Vesipull: Kahekesi muidugi ei saa, aga Prügide rügement sõõb kohe kaasa! /Vaatab ringi/ Poisid, kas Prügide rügement ei olegi siin?

Sõdurite hulgast: Ei ole näha.

Kvaade: Mis kuradi asjatas see Prügide rügement siis on?

Vesipull: Oh, need on marudad mehed, need on ...

Kusla: Prügide rügement koosneb kolmest mehest - vanaisa Jaak Prügi, poeg Jaan Prügi ja pojapoeg Ossi. Et neid on raske perekonna nimesid pidi hütuda ning tihti jääb segaseks, kumba hütutavat mäeldakse, oleme andnud neile hõppis uued nimed: vana Jaak Prügi on ikka Prügi, poeg Jaan on Puru ja pojapoeg Ossi on Pudsu. Nad on ise ka kangesti sellega rahul, isegi ametlikes pabereis kirjutavaid nad silmi pilgutamata Prügi, Puru ja Pudsu. Nad on kangesti omavahel tüllis, eriti vanaisa ja pojapoeg, aga see on rohkem välispidine hea tooni pruukimine, mille taha peidetud õrnusi ja hellusi. Ja kui mõnele nendest antakse eriline ülesanne, on endastmõistetav, et nad lähevad kolmekesi koos. Sellepärast see nimi - Prügide rügement -. Nad on julged, vihased sõdurid, ning õnnetu on see punane, kes nende etsa komistab. Mulgi uhkust on neis palju ja ...

Prügi: /tormab ärritatult sisse/ Kus on Pudsu? Kas keegi pole teda näinud? Kas ta pole siia tulnud? Noh, vastake, kuradid, noh?

Puru: /sisse, sama ärritatult/

Ikks: Ära kisenda! Läksite ju kolmekesi luurele! ü Peaksid ise paremini teadma!

Prügi: /ärritatult/ Paremini teadma! Katsu selle karamantsikuga koos luurele olla. Selle asemele, et vanemate sõjameeste käsku täita ja nende juures olla, kargab see rongapoeg ringi, omapead, ja nagu mõnda punast näeb, kohe kukub plaksutama! Nagu tänagi. Hiilisime patajasti ühele punaste kolmemehelisele postile ligemale, et seda vaikselt vaikselt teha, aga siis korraga, kui minu vanajahimehe süda nii õrnalt rinnus kloppis ja ma nägin, kuidas ma seda punaste ninameest seal kuulipilduja juures poon, siis näen korraga et terve punaste eskadron meie lähedal, kõige ees üks nahkkuuuga komiisar. Oleme Puruga hiirvaiksed. Aga Pudsu, tema kukub punaseid tulistama. Noh, siis läks madin lahti! Alguil punased panid litsuma, nende nahkkuuuga komiisar koos mitme mehega kangesti, ühejäänud aga tõmbasid hiljem künkalt meile sihukese maru tule peale, et oi, oi... Tõmbusime vähehaaval tagasi. Ja kui metsavarju saime, ütlesin ma oma poja Purule ja pojapoeg Pudsule, et nüüd teeme sääred kiiresti kompanii juurde! Olime natuke maad lidunud, siis korraga jookseb Pudsu meie juurest eemale ja kaobki pimedusse! Karjusime ja ootasime üle tunni - ei kedagi. Tulime siis siia, et ehk on see kaarnapoeg ja nurjatu inimlaps siin, aga ma näen et ei.. /Mehed segamini: ei ole näinud, ei tea jne,/

Prügi: Jah, pole midagi parata. Lähen teda otsima. Kas keegi tahab kaasa tulla? /Osa mehi tõuseb nõustudes/

Prügi: /Kogunenud meestele:/ Aga seda ma ütlen, et kui ma selle hukkaläinud inimeselapse kätte saan, siis olgu Issand mulle armuline. Ta saab siis sellise nahatäie, et....

Pudsu: /sisse, vedades enda järel nahkmantlit/

Prügi: Pudsukene, kallid pojapojakene! Sa oled elus ja terve! Sa ei jäänudki vaenlaste kätte! /Püüab paitada ja kallistada/

Pudsu: /külmal/ Ära mine vamiljaarseks, vanamees! /Naer/

Prügi: /juba tigidamalt/ Ja mina, sinu auväärt vanaisa ja sinu isa Puru, meie oleme mitu tundi sinu pärast muretsenud ja isegi pisaraid valanud! Kus sa elid, Pudsu ja mida sa tegid?

Pudsu: Tegin tiblodega natuke madinat. /Väga muretult/ Tõin selle komissari nahkmantli ära!

Prügi: /vihaselt/ Ah sina, võrukael selline! Ja kui venelased sind koos selle mantliga oksa oleks tõmmanud, mis siis?

Pudsu: Seda oleks nad võinud teha ka sinuga. /Tähtsalt/ Sõda!

Prügi: Sina, kellanokk, ole hoopis vait! Säärast puud polegi, mis jõuaks minusugust meest kanda. - Isa pole sind osanud õpetada, nüüd peab vanaisa sind võtma pihtide vahele! Kogu tänane päev on minu käed selle järgi sügelenud. Kuule poeg, Jaan Puru, tule mulle vähekeste appi, peame teda

natuke õrnalt silitama. Kaua meie lubame tal, kukepojal, häbi ja teotust kaela kireda. /Viimaste sõnade ajal hakkavad koos Puruga Pudsut püüdma. Rabelemise ajal tulub lipnik Paap Meeme sisse/

Meeme: Supp on kohale jõudnud! /Kõik, peale Prügi ja Puru, tormavad välja, kust hetk hiljem katelokkidega tagasi tulevad ja isukalt sööma asuvad. Prügi ja Puru vaatavad pealt, kohmitsedes tühjades leivakottides./

Puru: Kas me ei hakkaks üht kirja kirjutama, sest eided meil kodus on läinud Büsti ülbeks.

Prügi: /ei vasta, vaid neelatab paar korda ja võtab siis Kvaadelt kateloki/: Noh, anna ka mulle vähe mekkida, mida see kokk seal oma sügeduses ja vaesuses on õige soperdanud! /Maitseb natuke, teeb grimasse ja ulatab kateloki Purule. Äärmise vastikusega/: Vaata sina, Puru, võibolla saad sina seda toitu oma seolika sisse, minu hell süda seda prahti küll vastu ei võta!

Puru: /hädiselt/ Ei, olen ainult kord elus kroonu toitu söönud, see oli siis, kui vene neetud valitsus mind mürgeldamise eest ülekohtuselt paariks nädalaks aresti mõistis, siis vandusin ma kroonu värgi põrgu päramisse põhja. Ja mida võin mina parata, et kroonu on küll muutunud, aga vanne on ikkagi jäänud. Sellepärast ei saa mina ka seda süüa.

Pudsu: /On just oma kateloki tühjendanud, võtab Purult kateloki ja asub isuga selle kallale.

Prügi ja Puru vaatavad seda vastikusetundega päält.

Prügi: /silitades/ Pärivuse ja põlvenemise seadustest pole ma iial aru saanud: too seal peaks nagu olema mu enese pojapoeg, ent Jumal seda ise teab, missuguse toonekure noka otsast on ta maakerale kukkunud? Minule too toit ei passi, sinugi süda ei võta teda vastu, aga Pudsu on otsekui notsu molli juures ning praht lendab suust sisse säärase ajuga, et peame tropid valmis vaatama. Kuule, poeg Puru, oled sa ikka tõesti oma naises kindel?

Meeme: /sisse/ Noh, küs supp maitseb?

Mehed: /segamini/ Vilets jne.

Meeme: Noh, pole viga! Aga kus on siis halvem kui siin!

Mehed: /Korrage/ Kõndida läbi vihma ja pori Veeriku alevist linna ja suitsetada inglise sigarette "Bill-Bill".

Meeme: /Naerdes/ Tubli! /Pudsule, kes Prügi jalga masseerib/: Poisu, kas sa ei tea siis paremat arstimit reuma vastu?

Pudsu: /Püsti/ Valutavale liikmele õndsas keisriproua pilt peale panna ja laulda "Singeri masinat" kuni valu möödub!

Meeme: Laulame siis "Singeri masinat"!

- Kõik:
1. Pista kotti oma Singeri masin
pista kotti oma ilu ja au
ei mina su kuldlokke sasi
oled ehtind end otsekui vau
 2. Mul enesel pruut armas Klaara
tal turu ääres suur süügipood
meile pillab ta ohtralt oma vara
Vahel poes tal kogu me rood.
 3. Teob lauale koeri ja kasse
vahel praetud märagi on
ei küsi meilt raha ega passe
ei küsi kes sõdur, kes von.
 4. Sõdur afmastab niisugust värki
igalpool mängib ta koduväid
sina õmbled vaid talle üht särki
ta õlale luksumas käid!

Meeme: /rõõmsalt/ Tubli! Nüüd ma saan aru, et see on 3. kompanii, aga mitte memmepojad, kes viletsa toidu pärast meeleolu langeda lasevad! Usun, et me saame üle hulga aja täna õösel magada. Meil on esialgu

ettenähtud 3 päeva puhkust siin külas ja siis läheb rünnakuks Valga suunas. Ja siis pole muud kui kas rinda rist või kuul!

Kusla: Tüsi jah, oleks tüesti viimane aeg neid riste hakata jaotama! Kui härra lipnik lubab, ma räägin ühe jutu.

Meeme: /naerdes/ Lase käia!

Kusla: Mina nägin üht meest, too oli Pillukese poolt peremees, ta nimi oli Peet ~~aj~~ Jairus ja tol mehel oli säärane häda kuldristi järele, et selle hankimise ja mangumisega pidi heopis nälga jääma. Oli ta niisugune kõhnake, väeti, käis küürus ja longates ning nagu oli teisel hahk nagu päikesest pleekinud rehesein. Aga ühes asjas oli ta ometi ületamatu meister. Esimese naitumise aasta lõpul sünnitas naine kaksikud: Robert-Heinrich-Adolf-Richard-Eeriku ja Benjamin-Johannes-Rudolf-Wolfgang-Jaani. Kuid järgmisel aastal sünnitas ta auväärt abikaasa kolmikud: Sakarias-Joosep-Friedebert-Mooses-Toemase, Eduard-Hugo-Meindorf-Otto-Aleksandri ja Joonatan-Aaron-Karl-Vilhelm-Absoloni. Kui aga kolmandal aastal oli naine uuesti kaksikutega nurgavoodis asus suur hirm Peet Jairuse hinge. Jumal ja Issanda pojuke, mõtles ta ahastades, kui see asi peaks ikka nõnda edasi kestma, olen ma nimelega tüesti väga pillavalt talitanud. Ja äärmisest kokkuhoiu põhimõttest juhitud, ristis pojad Jüriks ja Reinuks. Külarahva imetlusel polnud piiri, ise säärane väike ja armetu, ega missugune ennekuulmatu lend! Kolme aastaga 7 poega! Tulid vaatama kaugelt ja lähedalt. Väike elamu oli täis meessoost jõnglasi - valgeid, musti, punaseid. Ei, pagana pihta, rääkisid lugupidava kadedusega, säärast meest peaka kroonu toetama. Kuldauraha peaks ta oma rinnale saama. Ning uhkuse ja upsakuse vaim asus Peet Jairuse rinda. Tõepoolest jah, mõtles ta, ega maakera kannagi enam teist nii vägevast meest! Ja hakkas ta käima mõõda ametiasutusi. Ikka ühest uksest välja ja teisest sisse. Ei ~~huvitunud~~ ~~ta~~ enam ei pöödnud, ei naine ega lapsed, oli kuldristi hankimisega nõnda ~~rikkis~~ kibedasti ametis, et sai koju vaid paariks hetkeks. Siit ja sealt pudeneski mõni kopik, siit ja sealt kuulis mõnd meelitatavat ülistust, kuid risti enese juurde ikka ei saanud. Mine tea, kas ei leitud parajat või oldi sõja tõttu kullaga väga ihned. Et asju ometi kord soovikohaselt lahendada, septses Peet ~~aj~~ Jairus vägeva palvekirja Keisri Majesteedile enesele. Aga siis tuli revolutsioon, Majesteet süitis rappa kogu oma võimuga, tekkisid uued riigid ja uued võimud. Nõnda palehigis mõõda ametiasutusi mütates mõõdas aasta. Naine sünnitas tütre. Ainult ühe. Peet Jairus oli parajasti tulnud linnast, kuulnud uue lapsukese kisa, termas tuppa ja hüüdis: "Kuule, Juuli-Ann, ma pole sind enam aasta jooksul palgest palgesse näinud, kuidas oli võimalik lapsukese sünd?" Vaatas naist, põrnutas, ootas vastust, pööratas silmi. "Siis pole ka need endised poisid kõik minu omad?" Küsis hirmunult. "Oh, Jumal, või siis sinu üksinda..." ehkas Juuli-Ann pisaraid pühkides. Ning uhke Peet Jairus langes kõssi, muutus veelgi pisemaks ja väetimaks, ehkas hinge põhjast, astus õue ja haaras üle hulga aja jälle kord saha järele. Ja oli kahju, oli ütle mata kahju et kõik lootused kuldristile varisesid nüüd jäädavalt kokku. Ei mõelnudki naise ~~truu~~ truudusetusele, hing oli lõhki ja haige tolle kuldristi pärast.

Mehed naravad.

Pudsu: /kes Kusla jutu ajal nahkmentli taskusid on uurinud ja sealt mingisugused paberid on leidnud/ Härra lipnik, vaadake!

Meeme: /asub pabereid uurima - vilistab/ See on ju päris huvitav kaup! /Loeb edasi/ Kuulake poisid! Kaskkiri nr. 121. Kõigile punaväe üksustele Valga ja Narva lõikudes. "Seltsimehed! Kolõaki väed on lõõdud, Denikini armeed segi paisatud. Poola rindel meie väed lähenevad Varssavile, isegi tšehhid on taganenud Uurali taha, ainult siin, eestlaste rindel, pole meil edu. Peame purustama imperialistlikud ja kodanlikud

diviisid, peame jõudma mereni et haarata Euroopat kommunistlikule
internatsionaalile ja proletariaadi diktatuurile! Edasi, seltsimehed!"
/meestele/ Kuulsite nüüd! /pilkavalt/ Või edasi, seltsimehed! /Naer/

Puru: Edasi tuleb neil küll varsti minna, aga teise suunaga - Uurali poole /Naer/

Meeme: Meie ise ei saa arugi et see maa ja rahvas nii piimane ja mesine on.
Aga näe, aina kipuvad meile krae vehale! Kord ühed, kord teised.

Kusla: Eks prii leib meki igathele, üks teeb tööd ja muretseb enesele viletsa
kannika leiba. Teine seal kõrval kisendab maailma ülekohtust ja haugub
ettekäändeid kuidas teise käest endale tükk suhu saada. Ikka muudkui
kultuuri, inimarmastuse ja suurte ideede nimel!

Meeme: Hästi, heidame nüüd puhkama! Kui keegi mind otsib, saatke pöruga, peale
rügemendi või diviisiülema. /ära/

/Mehed asuvad magama heitma. Laval läheb aeglaselt pimedaks, üks sõdur mängib
tasa bjaani, ise kaasa ümisesed/

Käskjalg: /tornab sisse ja hõikab/ Lipnik Meeme!

Meeme: /sisse/ Mis on?

Käskjalg: /kirja andes/ Rüütlilt!

Meeme: /loeb/ Kurat võtaks! /meestele/ Enamlaste läbimurre! - Kompanii välja
paigale! /Mehed tornavad püsse haarates välja/

I V A A T U S

2. pilt

Lumine talvemaastik. Vasakul künkas, mille taga lamavad sõdurid tulistades. Eesriide avanedes on käimas lahing. Eemalt on kuulda samuti püsside ja kuulipildujate raginat. Paar korda on kuulda venekeelset "ürjäätamist". Lahingu sekka hüüavad mehed aegajalt vandesõnu j.m. Aegajalt jääb laskmine ja lahingumüra harvemaks. Lavale küürutades lipnik Meeme, kes asub kiikriga vasakule vaatama. Hetk hiljem hüüab:

Meeme: Tüblad taganevad! Lõpetage laskmine! Peame säästma laskemoona!

Mehed: Lõpetavad tulistamise ja pöörduvad Meeme poole!

Meeme: /lõpetab kiikriga vaatamise/ Nii. "Sõbrad" pugesid jälle mõisa müüride vahele tagasi! Loedame, et tänasest nahatäiest neile piisab ja et nad meid enne homset ei tüllita!

Puru: /vihaselt/ Lähme ja peksame nad mõisast välja! Kurat võtaks, see teeb hinge täis! Kükita juba kelmas päev siin künka taga ja tõrju nende rünnakuid. Lõõme nad mõisast välja, saame ise vähemalt siis parema positsiooni!

Meeme: /lepitavalt/ Kulla sõber, venelastel on mõisas suuremad jõud kui sa seda võid ette kujutada. Meie ülesanne on hoida positsiooni seni kui abi jõud ja soomlaste pataljonid kohal on ning siis peksame vankad Paju mõisast välja! Seni aga - nojah, katsume läbi ajada. Oleks lausa hullumeelus, kui meie oma väikeste jõududega katsumise rünnata. Ära unusta meie raskeid kaotusi viimastel päevadel. Ja peasi, neil käsk hoida positsiooni, muud midagi! Nii. Ikk! Mine kerralda vangide transport diviisi staapi! Saatemeeskond võtta minu korraldusel II rühma. /Ikk ära/ Prügi, Puru ja Kvade jäävad kuulipilduja juurde. Teised tõmmaku vähe hinge. ~~Enne sõda...~~

Pudsu: /tormab lavale/ Soomlaseid! Soomlased on siin!

Mehed: /lääbisegamini/ Kus? Millal nad tulid? Palju neid on?

Meeme: Nägid sa ise neid?

Pudsu: /õhinal/ Ise nägin! Oma silmaga! Need olid küll eelsalgad, aga nad ütle- sid, et peajõud tulevad järgi. Ja kuradi maru varustus oli neil! Puha uus!

Prügi: /umbusklikult/ Ei mina seda poisikese sonimist usu. Soomlased pidid ju tulema alles tuleval nädalal. Küllap Pudsu on saanud talvisel ajal päi- kesepiste.

Pudsu: Päikese piste 1888 talvisel ajal ainult sinu taolistele vanameestele, kui see sul praegu polegi /naer/. Vaata, pussi kinkis mulle üks soomlane /äkki ohmudes/ Härra lipnikut kästi kehe ilmuda rügemendi staapi... /süüdlaselt/ Ma unustasin...

Meeme: /Lõõb talle nardes käega õlale. Ära/

Mehed: vaatavad pussi/

Pudsu: /õnnelikult/ Küll oli vihane kamraat! Mina ei saanud tema keelt ning tema ei saanud minust aru, kuid siis koputasin ma näpuga ta pussile ja kündi- sin nii kaua ta järel, kuni ta minust heopis tühines ja pussi mulle an- dis.

Prügi: /võtab pussi, vaatab, tõmbab teraga üle pöidla. Natuke kadedalt/ Nojah, seatapuks on ta liiga lühike, kakluseks vähe pikk, ei tea, mis säärasega tehakse? Aga Küllap õusel sügelusest ärgates võid temaga üsna lähedalt kaapida oma luid ja liikmeid. Küllap ta on soomlastel selleks mõeludki. Aga sina, neetud jaubasell, räägi parem, kas niisugused olid- ki nende sõjariistad või on piskuks toonud kaasa ka püsse, maksime, kahureid?

Pudsu: Kahureid - kahureid ma nägin ka /torgates/ Ma ütlesin sellele soomlasele kes mulle pussi andis, et kas ta ei tahaks ka mu vanaisale midagi kinkida? Ta lubas sulle jõuluks kinkida kahureid! /Naer/

Ikk: /ärritatult lavale/ Kus kompaniitülem on?

Mehed: /segamini Ikkile, kes noruspäi seisma on jäänud/ Staabis. Läks staapi!

Kvaade: Mis sul viga on?

Ikk: /Edasi norutades, ei vasta midagi vaid heidab käega/

Meeme: /Tuleb paremalt/

Ikk: /Väriseval häälel/ Härra lipnik, ma soovin enesele üht vangi! Üht komissari.

Meeme: Milleks?

Ikk: /Püiklevalt/ See on minu asi.

Meeme: Kuidas on vangi nimi?

Ikk: Joosep Ikk!

Meeme: Sugulane?

Ikk: Vend!

Meeme: Punaste komissar?

Ikk: /Pead lagnetades/ Punaste komissar. Tahan teda ise oma äranägemise järgi karistada. Loodan, et saame temast veel korraliku sõduri oma rügementi.

Meeme: /Hetkelise mõtlemise järgi kirjutab sedeli ja annab Ikkile/ Sina vastutust! Ning heikdu sind Jumal ise taevas, kui peaksin oma tegu kahetsema.

Ikk: /Terviatdes ära/

Meeme: /hetke pärast meestele, kes sõnatult ja liikumatult sündmust jälginud/ Soomlastel kaks pataljoni on siin! Täna algab siis see tants peale, mida sina, Puru, ja ma usun, meie kõik oedanud oleme! "Paju mõis peab nüüd langema!" ütles rüütl. Ma saadan kohe kolmanda rühma natuke ettepoole, siis saate sõuma minna kui kõik siia jõuab! Iga mees võtku laskemoena juurde? Poole tunni pärast olge siin tagasi! /Ära/

/Mehed seisavad sõnatult/

Puru: See Ikk'i vend on ikka tõbras küll! Ise eestlane ja punaste komissar!

Kusla: /Mugavalt/ Ära räägi midagi et too Ikk'i vend on tõbras. Vaata, alles mina nägin ühte ehtsat tõbrast ja too oli üks vangilangenud punane eestlane. Noh, juhtus too Muuratsi all, et paar meie poissi tüid ära enamlaste valvetõkke. Need olid kaks meest, kaks lahjat keoluskut, kelle nälginud suud polnud viit nädalaid pisematki iva näinud. Ja siis ütlesid nad, et olla eestlased, aga enne Maailmasõda olla teeninud Viljandis tiseritena. Aga meie mehed ratsakomandost hüppasid neile nenu, valisid ühe neist esimesena ja hakkasid ropsi ta nahka tuliseks! Et sin, säärane Viljandi tiser, kälad mõõda enamlaste maid, sõdid punaste ridades ja tuled jultunud oma maa ja rahva vastu! Ja kui ta oli saanud temale määratud jao, pistis mees äkki kibedalt tõinama. Kuidas, hüüdis ta hämmastusega, kas teie pool polegi enam korda ega õigust - mind te olete peksnud sandiks aga mu venda peale te puutunud hoopis mitte. Või on vähem süüdlane kui mina? Oleme ühe isa, ühe ema lapsed, teenisime koos kommunistlikus rügemendis, olime mõlemad ühtmoodi punased nagu kaks tilka verd ja ühes langesime vangi! Ja nüüd saan mina keretäie, aga minu vend Reebärt seisab hoopis puutumata! Ja kui meie mehed kuulsid kuidas too punane hädaldas ja mangu oma vennale keretäit, hüppasid nad uuesti ta manul! Vaata, too oli alles tõbras ning säärast peale ma iialgi veel teist näinud!

/Mehed nauravad. Eemalt kuus hääle: "kõik on kohal", mille peale kõik lavalt lahkuvad.

/Sisse tulevad Martin ja Joosep Ikk'id/

Ikk: Edasi astuda!

Joosep I.: Kas seina äärde?

Ikk: Seina äärde! /seisab/ Seis!

/Vaatab sõnatult venda, istub siis kännule, asetab revolvri põlvedele, võtab pea käte vahele ja jääb liikumatult istuma. Järsku kargab püsti ja karjub/

Ikk: Püksid maha!

Joosep I.: /tõstab ehmunult pea, vaatab hirmunud venda/

Ikk: /karjub/ Püksid maha!

Joosep I.: /hetke pärast lootusetult/ Mis mõte on sel narritamisel? Paremini lase kohe maha!

Ikk: /hakkab järsku peksma nuudiga venda. See seisab küürus varjates kätega näo/

Ikk: /rahunedes karjub/ Tean ise mida teen. Või sina punaste käsilane tuled mulle

Õpetama! Kui palju uneta öid olen sinu pärast veetnud! Isegi unenägudes vaevlesin ja nägin ikka, kuidas sa kükitasid kännu või kivi taga, laskevalmis püss minu poole sihitud. Ja mina pidin sinule sihtima, lõmistama su irvitavat nägu, aga mu selj a taga kisendas ema, ringutades ahastavalt käsi ja nuuksudes: - pojukesed, pojukesed! Igas vaenlases - venelases, hiinlases, lätalases nägin vaid sinu nägu! Teadsin, et võitled punaste poolel, olin üdini haige sellest teadmisest, sonisin unes ja ilmsi!

Joosep I: /kiusakalt/ Loomes uut maailma!

Ikk: Veres ja roimas?

Joosep I: Ka tormis murduvad üksikud puud!

Ikk: Siis olen mina see, kes sind murrab! Prasseldava venelase käsilane ja ori oled sa. Oleme küllalt venelase nuudi all ärganud ning lõpuks on see üks-kõik, kelle pihus on see nuut, kas tsaari sandarmi või venelase komissari käes. Võõras rahvas viskas sulle poisikesele püssi kätte ja sina teenid nüüd nende kodusõjas inimesetapuga kannuseid! /hakkab jälle vända peksma/

Ikk: /peksu lõpetades istub maha, võtab seljakotist leiba, annab selle vennale/ Säh, säh!

Joosep I: /ohkab, ei säh/

Ikk: /amab viinapudeli/ Säh, joo!

Joosep I: /vaatab algul kahtlevalt, soob siis mõne sõõmu ja annab pudeli tagasi/

Ikk: /rühub omakorda, siis lihtsalt/ Kuidas teid, punaseid, teidetakse kah?

Joosep I: Hästi ja halvasti, kuidas juhtub!

Ikk: Saadate meile vastu hiinlasi, venelasi, baškiire ning Jumal ise teab, mis elukaid veel. Peame võitlema kogu Venemaa rahvastega. Iialgi ei või teada, kes sul parajasti vastas!

Joosep I: Seal oleme kõik seltsimehed!

Ikk: Peame meie ka noid olukordi ja seltsimeeste vahetõrki. Hoiate ikka kuulipilduja oma oheliku kuuliga taga ja tulistate oma mehi. Eks selleks teil ongi hiinlased kassad. Aga midagi ei aita, meie mehed peksavad teid otse-kui linu rabades, ning ükski jõud ei pane meid seisma!

Joosep I: /kummalise naeratusega/ Küllap näeme, ei tea veel midagi!

Ikk: /karjudes/ Aga mina tean! /Haarab nuudi, kuid viskab selle. Mõtleb hetke/ Nüüd jääd meie rügemendi ja hakkad punaste vastu võitlema!

Joosep I: Küllap vist tuleb pöörata see lehekülg.

Ikk: Võid ainult täneda saatust, et sattusid minu kätte. Jumal teab, kas vastasel korral oleksidki veel elus. Ning ega meie juures halb pole teenida. Pole meil ülemaid ega alamaid, mehi hinnatakse nende julguse, ettevõtlikkuse ja oskuse järgi. Võid julgesti oma ülemust sinatada, vabal ajal tema kallal hammast proovida, kuid hoidku sind Jumal lahingu ajal käsust kõrvale hiilimast! Ning norutada sa ei tohi, ähki ega puhkida, isegi haaratuna pead hambad risti pigistama ja tegema rõõmsa ja lahke näo. Nii kui jääd vähekeste mõttesse ja sünge ilme tuleb su näole, nii hüppab kohe mõni mees su juurde ja küsib nõnda: süber, kus on halvem kui siin? Siis pead naerval näol vastama ühe hingetõmbega nagu kuulipildujast: kündida läbi vihma ja pori Veeriku alevist linna ja suitsetada inglise sigarette Bill-Bill! Nii! Ja nüüd lähme rügemendi staapi! /Mõlemad ära/

II VAATUS

2. pilt

tama ra-
Säärast selts-

on Puru, Pudsu ja

Talviseisak. Nende mõned kuused. Lomal taluhooned. Vasakul kaitsesmaa-
mõned mehed sooritasid. suurem grupp seisab Vesipullil umbes, kes
nendega ei saa.

Vesipull: ...ning siis võtsime meie kärke "positsiooni" ja austasime tiblat väär-
rilise vastusega. Pura automaatpüss tegi soliidsema tšõs selles sõ-
jas. Selle kargina vaherjal pääses ka vana Prugi meie juurde. Aga ta
ei olnud oma paigemisele sugugi rõõmus, keeres meile selja ja hak-
kas nida sinna ei usu! /Kargab püsti/

Prugi: /Arritatult/ Mida sina ei usu? /Kargab püsti/

Kvaade: /Surub Prugi rahustades tagasi istuma ja ulatab talle viinapödeli/

Prugi: /Joob lonksu ja rahuneb/ Armetud mehed jah! Nad ei ole tänapäevsed sõdu-
rid, kes peaksid osati teadma, kus lõpeb sõda ning algab mäng!

Kvaade: Ja nemad ei teadnud?

Prugi: Oh ei. Nemad seda ei teadnud. /Paus/ Nojah, muidugi, kui ma sealt män-
guplatsilt nende juurde jõudsin, oli nende rüüm suur. Väike Pudsu otse
hüppas ja kargas, ja see Vesipulli näo valgus lei muhelus. Aga ma ei
teinud nendest väljagi. Kull katsus Vesipull mind meelitada, kull käis
Pudsu mu ümber, saba ikka rüügas ja kõrvad pea ligi, aga mina kõndisin
nende juurest ära, olin üksinda metsas, vaatasin tuiskevate lund, vaa-
tasin puid ja põõsaid ja need olid mulle armsamad kui mu poeg, oma poja-
poeg ja Vesipull.

Kvaade: Kuid ma ei saa siiski sinu vihast aru.

Prugi: Kuidas nii?

Kvaade: Mängus oled sa hiilgavalt võitnud, surma suust oled sa tefve nahaga pää-
senud, mida sa veel tahad?

Prugi: /Väärakalt/ Nüüd või mitte, kuid arvan nünda, et ühel sõduril peab olema
tama raske ja masendav tšõs soodustav ja meelilõendav seltskond.

Säärast seltskonda mina aga siin enam ei leia. Sääraste meestega nagu
on Puru, Pudsu ja Vesipull, võib kull hädakorral ehk sünnikut loata.

lorijuttu ajada, kiirjooksu võistlusi korraldada, kuid sõdida ja tuis-
mehe töid sooritada nendega ei saa. Selleks on nad liiga arad ja mannetud.

M. lkk: Seda ma kull ei usu!

Prugi: /Arritatult/ Mida sina ei usu? /Kargab püsti/

Kvaade: /Surub Prugi rahustades tagasi istuma ja ulatab talle viinapödeli/

Prugi: /Joob lonksu ja rahuneb/ Armetud mehed jah! Nad ei ole tänapäevsed sõdu-
rid, kes peaksid osati teadma, kus lõpeb sõda ning algab mäng!

Kvaade: Ja nemad ei teadnud?

Prugi: Oh ei. Nemad seda ei teadnud. /Paus/ Nojah, muidugi, kui ma sealt män-
guplatsilt nende juurde jõudsin, oli nende rüüm suur. Väike Pudsu otse
hüppas ja kargas, ja see Vesipulli näo valgus lei muhelus. Aga ma ei
teinud nendest väljagi. Kull katsus Vesipull mind meelitada, kull käis
Pudsu mu ümber, saba ikka rüügas ja kõrvad pea ligi, aga mina kõndisin
nende juurest ära, olin üksinda metsas, vaatasin tuiskevate lund, vaa-
tasin puid ja põõsaid ja need olid mulle armsamad kui mu poeg, oma poja-
poeg ja Vesipull.

Kvaade: Kuid ma ei saa siiski sinu vihast aru.

Prugi: Kuidas nii?

Kvaade: Mängus oled sa hiilgavalt võitnud, surma suust oled sa tefve nahaga pää-
senud, mida sa veel tahad?

Prügi: Ausat mängu tahan. Kas sa ei saa aru, et säärane pöörane vedu võib elus juhtuda ainult üks kord, ning mul oli see juba sabapidi peos. Peleks mehed ära jooksnud, tead, mis oleks juhtunud. Kõik meeste raha oleks praegu minu taskus. Veel rohkemgi. Jaan Puru oleks kaotanud oma päranduseõigused Ojalooga talule, Pudsu oma viimsed püksid ja upsakas Vesi-pull, kallimeelne kiitleja aga oma naise, lapsed, Tallinna rehked sõb-gipoed ning uhke rannalaeva "Annabella-Kristiine-Ney"

M. Ikk: Täna saatust et niigi läks.

Prügi: Kas olen ma saatuse vastu häält tõstnud või nurisenud? Aga meie mäng jäi seal kümnis pooleli ja kes ütleb, et ühel ilusal päeval ei tule Pudsu minu maha ja ei ütle: kuule, vanamees, lõpetama oma poolerijäänud mängu. Anna kaardid, tahan lüüa kogu se 16.000-le! Ja hoidku issend, kes ütleb, et ka siis on õnn minuaga, niisugune mõistmatu, seletamatu, tajumata õnn, nagu ta ilmus mulle seal?

Vesipull: Ei, seda Pudsu ei saa. Mäng loetakse nüüd ikka kommete järgi lõpetatuks ning Pudsul pole mingisugust õigust nõuda selle jätkamist!

Prügi: /suuremeelselt/ Kui nõnda, siis ei hakka ma täna minema rügemendiülema juurde. Võin ehk teha katset meie kompaniis edasi teenida. Ja sina, Pudsu, pead pühalikult töötama, et sul pole nüüd ega edaspidi minu raha ja minu varanduse vastu kõigevähematki nõudmist ega ütlemist!

Pudsu: Töötan, et ma sinuga, oma kallimeelse vanaisaga ei lähe ma iialgi kaarte mängima ei nüüd ega ka edaspidi. Oli otse jube vaadata kuidas sa seal olid revolver ühes, kaardid teises käes, kuulid aga hundasid meie ümber. Ei, säärase mängu ma tahan, see polnud pörmugi härraste lõbus ajaviide, vaid kurat teab mis. Oleksime võinud jääda nagu narrid lõksu!

Prügi: /lepitavalt/ Ega polnudki too igapäevane mäng.

Vesipull: /alustab "Singeri masinat", kõik uhinevad sellega.

Pudsu: /laulu lõppedes/ ~~Laulu on veel üks värs!~~ /laulab/ Vana Prügi kord kaarte mängis kruvid lahti tal peos olid siis revolveriga vahkis ta ringi õige koht tal hullumajas on!

/Naer/

Prügi: Pea, kutsikas/hakkab meeste naeru saatel Pudsut taga ajama. Sisse tuleb Meeme/

Meeme: Üks meie kompanii sõdureist saab kaks nädalat puhkust. Loosomisel langes see õnn Kvaadele /Kvaade katt raputades/ Soovin õnne!

Kvaade: Tänu! Aga see on imekik, kuidas see siis minule juhtus. Mul pole elus kunagi vedanud, ei see nüüd head tähenda!

Meeme: Arvan, et võid kohe rügemendi staapi minna, paberid peaksid juba valmis olema. Õnn kaasa!

/Kvaade hakkab end aehlaselt minekule seadma/

Puru: Punaste soomusautod!

Meeme: Tuld!

/Algab lahing. Ka Kvaade, kes peaaegu juba lavalt lahkunud on, jookseb positsioonile, kuid komistab, kuna on saanud jalast haavata. Roomab paremale ja hakkab saabast jalast võtma. Mõne minutilise tulistamise järgi/

Meeme: Pügenevad! Lõpetage tulistamine!

Puru: /higi pühkides/ Sedamoodi! Said veel, raiped, terve nahaga minema, oleksime peaaegu nad õnneks võtnud. Oleksid meile parajaks suutäieks, et pörguline neid võtaks!

/Naer/

Prügi: Kas nad tõesti ei märganud, et nende ees oli ainult käputäis mehi! Nä-rakad, kartlikud vesipüksid!

Ikk: Täna õnne, või muidu sa jalutaksid juba looja karjas!

Pudsu: Pole neist asja! Lasevad kabuhirmus jalga, ilma et teaksid, kelle eest pügeneda!

Meeme: /Kvaadet märgates/ Sina, Kvaade? /Juurde/ Oled sa haavatud?

Kvaade: On lõiganud liha ja ega ka konti pole terveks jätnud.

Meeme: Säärane oli siis sinu puhkus.

Kvaade: Jah,äärane teo oli,äärased elid need ihaldetavad tütarlapsed tagalas, need magusad põõnamised kodu sees voodis, need praalimised sõprade seltsis mõnes kõrtsis.

Meeme: Eks lähed nüüd haiglasse ning seal on sul küllalt aega põõnata. Meie peame aga veel siia jääma ning mõned ajad mütama! Poisid, aidake Kvaade sidumispunkti! /kätt surudes/ Ära unusta meie kompaniid, esimesel võimalusel ole tagasi!

Kvaade: Aga muidugi! Ega need haavad veel mu hinge võta. Saame näha veel küllalt üheskees müdinaid ja lamente. Oh Issand ja kogu maailm! Ega need jää tulemata! Huvasti, poidid! /Ära/

Mehed: /segamini/ Huvasti, huvasti!

Meeme: Ikk! Meie jääme esialgu siia! Oleme küll endid natyke ette nihutanud, aga katsume seda kõngast heida. Ma lähen ise 3. rühma juurde! /Ära/

Ikk: Meie "sõbrad" on üige jõukaks läinud. Tulevad aga soomusautodega peale. Ja kuradi näotud väeosad saadavad meile vastu: hiinlasi, lätlasi, igat sorti venelasi ja punaseid eestlasi, ropsi et nahk läheb märjaks ja hing jääb kinni.

J. Ikk: Eks ole siingi neid vendi mitmesuguseid.

Ikk: Siin on vaid eestlased!

J. Ikk: Aga soomlased? Aga valgevenelased?

Ikk: Soomlasi on siin vaid mõned sajad. Ja valgekaart - noh, need tegid siin ainult ühe lahingu, peksti segamini kui sodi ja nad läksid puhkusele. Nad on osavad ainult riisumises ja rüüstamisel. Olen kuulnud, et nad demobiliseeritakse ja et neilt relvad ära võetakse. Meie väeosad nõuavad nende koristamist rindelt!

J. Ikk: /huvitatult/ Oli neid siin palju?

Ikk: Küllap vist Talabski ja Georgi üksused.

J. Ikk: Ja arvuliselt?

Ikk: /äkki kahtlustavalt/ Olen ennegi närganud sinu alatisi pärinisi meie vägede arvu ja koosseisu kohta. Võibolla on see lahtsalt rumal uudishimu, võibolla midagi muud. Aga üks asi tundub mulle imelik: kuidas venelaste petareid nii hästi laskma on hakanud, eriti viimasel ajal. Meie ei saa enam sammugi astada, kui juba venelaste tuli seljas on. Heia end, poisid! Olen juba kord sind surmasuust päästnud. Järgmine kord tuleb talitada teisiti.

Joosep I: /ükskõikselt/ Rumalus! Milleks mulle teated, võin langeda täna või homme!

/Vaskkult tulevad eit ja taat/

PRÜGILE

Eit: Elagu punane Venemaa!

Taat: Elagu jah, elagu jah!

/Sõdurid on algul üllatunud. Pr ügi hakkab vihaselt vandudes eidele ja taadile lähenema.

Ikk: /vesitab midagi Prügile kõrva, siis eidele-taadile/: Olete punased?

Eit: Jah muidugi! Nii punased et punasemad ei saagi olla! Tulima nimelt valgekaartlasi üles madma. Oleme sealt alt, sealt Roimasoolt ja meile üldi, minu aga meie punaste juurde ja nimetagu kohalikke valgeid ja vereimejaid. Ja meie teame lugusid, meie teame kes ja kuidas ja millal!

Puru: Võibolla petate!

Eit: /hüüab/ Noh ei peta, tõenduseks olgu ristimärk! /1888r istimärgi/

Vesipull: Aga kommunistid ei tee ristimärki ja ei usu Jumalat!

Eit: Ega minagi oma jumalaga ole kokku laulatatud.

Taat: Ja mina kah mitte! Meie eidega oleme üldse väga pahempeolised ja meie elus pole olnudki säärast päeva mil me poleks vandunud neetud kodanlasi etse pürgu suhu. Kärvaku nad paistesse ja haavadesse ning suur ja lahke võidu-päev olgu meie päralt!

Ikk: /vihaselt/ Teie eksite, koerad! Meie pole punased, vaid oleme Vabariigi sõdurid. Nägite ise kuidas teie punased langesid meie kuulide all natukese aja eest. Nüüd on kord teie käes!

Taat: /ehmunult/ Te, sunnikud polegi siis punased! /Mõlemad väga ehmunud ja katsuvad põgeneda, kuid mehed on sõbris ümber/

Prügi: /otsib vitsa/ Kuule, mammi, sinu taat pole põrmugi väärt. Tassib vaid sind mõõda rumalaid koosolekuid, ässitab tapmisele ja stüttute inimeste ülesandmisele, kas niisugune peab olema üks mees? Hingeldab kui nutt Reinassoos ning on sinugi elupäevad oma laiskuse ja saamatusega nahka pannud. Säh, võta see vemmäl ja kitta oma vanamees ~~naamjaks~~ kuumaks!

Eit: /kahtleb hetke, siis taati pekstes/ Jah muidugi, see on tõsi, et mu kalli elu on ta hoopis nahka pannud. Säärane saamatu jää, juudanahk ja pisuhänna väimees, oskad vaid viriseda ja laiselda! Ah nüüd sa oigad ja hädalad, nüüd oled nii hädine ja vilets! Säh sulle veel ja veel ja ikka veel!

Taat: /ei gäb ja puhib/

Eit: /hasardis/ Ei midagi! Mis teenistus, see maksetakse ka välja!

Prügi: Aitab küll! /Võtab vitsa ja annab taadile/ Kas pole su eit sulle riskiks ja karistuseks? Kas mitte tema ei mängunud, et tuleksid valgekaartlasi pekema? Kui nõnda, siis kitta oma eit kuumaks!

Taat: /upsakalt/ Noh- Mari, kas pean nina ise su undruku saba kergitama?

Eit: /nuuksudes/ Härrad, kallid härrad!

Taat: Siin pole härradel enam midagi lausuda. Kask ja voli on mulle antud ja seda tehan ma ka täita. Säh nüüd sulle üks, kaks, ja kolmas ja neljas, kuni saab sadakakskümmend täis. Olen kannatanud sinu pärast kogu elu kuid pole julgenud sind lüüa. Nüüd aga on saabunud tee arvete suur ja tähtis ühendamine.

Prügi: Aitab!

Taat: Mitte ei aita veel. Seda maita tuleb kitta nagu tavalist sauna, enne kui soo- ja ta sisse saab. Sel mõial on nii paks nahk, et seda tuleb kui kuldinahka parkida - et Issand ise mind selle lahke tõi juures avitaks ja mu rammu kasutaks!

Prügi: Aitab!

Taat: Ei härrad, veel natuke! Ega ma seda igapäev saa teha. Täna see päev on mu elu kalendris kui Ündsaim, kauneim, õnnelikem päev. Säh nüüd, säh veel ja veel ---

Prügi: /Võtab vitsa taadilt/ Aitab sellelt kometist nüüd, tehke et siit kiiresti kaote! Meie teie hingi ei taha, sest meie oleme eesti sõdurid. Kasinge minema! /Eit ja taai jookstes ära/

/Kogu toimunud stseeni saadab meeste naer, ainult Joosep Ikk istub eemal ja vaatab toimingut põlastaval ilmel/

Meeme: /sisse/ Mehed! Punased pole suutnud meid murda rindel, nüüd katsutakse meile hoopi anda selja tagant! Nende agitaatorid on üles kütnud mõisas asuvad tagaväelased, kes eile on arreteerinud ohvitseri, muutnud kasarmu löbukohtaks ja ähvardanud vallutada linna, et välja kuulutada enamlaste valitsuse. Vastuhakkamine sai maha surutud ja ~~ühekuulamis~~ seletasid vangistatud tagaväelased, et üks agitaatoreid on olnud meie rügemendist /rühutades/ üks endine enamlaste komissar, kes mõõdunud talvel vanagi langes ja kes meie rügementi teenima jäeti! Joosep Ikk, mida arvad sina sellest?

J. Ikk: /ehmunult/ See peab olema eksitus! Ma pole kordagi kompanii juurest lahkunud!

Meeme: Olen sind su venna eestkostmisel päästnud surmalt, oled juba lägi aasta teeninud meie kompaniis, ütle mulle avameelselt, oled sa enamlastega ühenduses?

Joosep Ikk: /seisab tummalt/

Meeme: Oled sa enamlaste spioon?

Joosep Ikk: /ei vasta/

Meeme: Läbi otsida ja tagajärgedest mulle teatada /astub eemale/

/Vesipull ja Pudsu võtavad Joosep Ikk'i Püssi ja otsivad taskus, kust leiavad pabereid ja suure paki raha, mille Meemele viivad/
Meeme: /sirvib hetke pabereid/ Kommunistlikud lendlehed ja raha. Nii! Nüüd on selge!

Joosep Ikk: /pead trotslikult selga visates/ Nüüd on selge!

Meeme: Joosep Ikk, ütle mulle, kas oli sul ka abilisi?

J. Ikk: Oli!

Meeme: Olid need sõjaväelased?

J. Ikk: Ei!

Meeme: Kes need siis olid?

J. Ikk: /ei vasta/ -

Meeme: Oled minu kompanii mees ja minule võid sa ometi rääkida. Kinnitan sulle, et vabastan su sõjaväest ja lasen sul minna, kui ütled mulle vaid ühte, kes olid su abilised ja kellelt said raha?

J. Ikk: /ei vasta/

Meeme: Tähendab, pean sind andma sõjakohtu alla. Sa tead selle otsust?

J. Ikk: Need olid eraisikud.

Meeme: Aga kes ja kus?

J. Ikk: /seisab sõnatult/

Meeme: tasakaalu kaotades, karjub/Aga kes, kus siis, kurat võtaks!

J. Ikk: Olen unustanud.

Meeme: /karjub/ Valetad, lontrusi!

J. Ikk: Ei, tüüpoolest olen unustanud.

Meeme: /rahunedes/ Siis annan sind sõjakohtu alla! Tooge ta mulle järgi! /Ära/

/Vesipull ja Pudsu hakkavad Joosep Ikk'iga ära minema/

M. Ikk: /astub venna ette, läbi hammaste/ Oled läinud siiski teist teed, kõigile mu hoiatustele vaatamata. Sinu süü läbi langes eile õhusel enamlaste kahu-ritule all ühe püssikõnna mehe, sest sina olid see, kes neile meie täpse asukoha teatas! Ja nüüd otendad veel siin tsirkust ja ütled: ei mäleta! Kuid mind sa ei peta! Minule räägid sa kõik otsakui pihisale, sest olen sind päästnud surmast ja minu vastutusel jäeti sind rügementi!

Joosep I: /seisab pea norus/

Martin I: Kohtu otsuses pole vähimatki kahtlust. Võibolla saan rüügli sedavõrd mõjutada, et poomkssurma asemele viiakse sind mahalaskmisele.

Joosep I: /pead tüstes/ Miks siis viivitada?

Martin I: /tahab vihahoos teda lasta, kuid keerab siis selja ja karjub/ Viige ta ära!

/Vesipull, Pudsu ja Joosep Ikk ära. Martin Ikk istub ja jääb enda ette norutama. Vaikus laval/

Vesipull: /pärast pausi/ Kuule, Kusla, mis sa sest asjast arvad?

Kusla: /piipu popsutades ja venitades/ Ah mina või? Ei noh, mis nüüd mina, aga praegu ma mõtlen seda asja, et see Joosep Ikk on suur lontrus küll. Oma tahvast ja kaaslasli venelastele müüa, see on sigadus. /ägedamalt/ Miks ei tulnud kunagi see Joosep Ikk minu poole ja ütelnud: kuule, Aadu Kusla, ole süber, see kodanlaste värk on ühe tehava-pruut, hakka punaseks! Aga ta ei saanud seda tehagi, sest too meesterahvas teadis, et ehkki Aadu Kusla on vaene pops ning ta võikski oma veendumustelt ja vaesusest olla pahempoolne, siiski ei tähenda see veel seda, et Kusla peaks venelasega ühel pilli kä mängima. Ei, olgu kummalgi omad pillid, eks siis näe, kumma viis kaunim on. Nõnda arvan mina neist sinatseist asjust! Ja sina, Martin ära noruta! Maailmas on suuremaidki lontrusi kui su vend ja ma tahan sulle ühe loo jutustada. See oli umbes poole aasta eest jaanipäeva paiku, kui olime Petseri all. Olin ühes vene külas ja astun ühte vene tallu sisse ning vaatan: venelane kükitab pühakuji ees, lüüb kärmesti riste rinnale ning taob oma pead vastu põrandat. Oli niisugune kelin nagu veeretaks keegi pesurulli. Venelase noor punapäseline naine aga pöönab ahju otsas ning haigutab ja ringutab igavusest. Mul hakkas kahju tollelt kenast noorikust -

piatis nagu neaga südamesse. Kuule, ütlen venelasele, anna jumalale vähe aega ning ütle parem kuidas on su nimi. Ivan, vastab ta. Ja naisel? Daaza ütleb. Ilus ja kena naine on sul, Ivan, lausun, ta meeldib mulle väga ja kui ma tagasi tulen, tahan temaga natuke rääkida. Aga selleks ajaks pangu ta endale puhtam pesu selga ja pesku end puhtaks. Samuti poleks paha kui ka sina end natuke kasiksid ja võtaksid mõistuse pähe. Su pea pole ju kirves, äiks sa taod teda vastu pörandat? Just nõnda, teie ausus, vastas Ivan sõnakuulelikult. Lüksia siis oma teed, aga natukese aja pärast hakkas külla sadama venelaste mürske nagu rahet. Majad süttisid nagu küünlad. Oli hirmus ragin. Kui vaiksemaks jäi, lähen Ivanit otsima, kuid Ivani maja oli juba põlenud. Ivan ise aga kükitab pühakuju ees ja palvetab! Kuule Ivan, hüüan, sinu maja on põlenud! Just nõnda, teie ausus! vastas ta - kõik kõrbes: maha, hobune, lehm, siga - midagi ei jäänud järele. Polnud võimalikki päästa, sain suures ärevuses kahmata sülle vaid pühakuju. Aga Daaza? küsin ma. Daaza muidugi ka põles sisse, vastab Ivan. Ei jõudnud ahju otsast alla, kuna mürsk lõi teda vähe uimaseks. Aga kas sina ei võinud teda päästa? küsin. Ivan vaatas mulle etteheitvalt otsa ja ütles, et temal oli pühakujugagi tegevust. Oli see, raisk, nii kõvasti naelaga seina küljes kinni, et rebi kas või kogu palgiga ära. Küll oli vaeva ja tüli! Ja Daazat ei päästnud? Küsin mina. Nüüd saab Ivan vihaseks, viskab mulle põlgliku pilgu ja ütleb: teie ausus, saage seisukorrast aru: maja põleb, hobune, lehm, siga põleb, aga teie räägite vaid Daaza ja Daaza! Kus seal sai veel Daazale mõelda kui pühakuju pidi tulle jääma. Siis mul kargas hing täis ja virutasin talle kaks korda jalaga. Säärane mõrtsukas! Oma naise põletab pühakuju pärast sisse. /Naer/

Meeme: /vasakult Vesipulli ja Pudsuga/ Väljakohtu otsusega on reamees Joosep Ikk salakuulamise ja enamlastega koostöötamise pärast surma mõistetud!

Martin Ikk: /astub Meeme ette/

Meeme: On sul midagi teatada?

Martin Ikk: Ainult seda, et mina vastutasin oma venna elu ja tegude eest kampaanis ja tahan nüüd vastutada ka tema surma eest. Mina lasen ta maha! See on meie kahe oma asi ja kellelgi pole siin midagi ütlemist.

Meeme: /Mõtleb vähe/ Hea küll, kui oled kohtuotsuse täitnud, teata mulle sellest! /Ära/

Martin Ikk: /lukkab kuuli rauda. Ära vasakule/

Kõik vaatavad talle järgi. Mõne hetke pärast pauk. Ikk tuleb liikumata näoga lavale ja läheb kaevikusse, kus jääb vaatama oma ette. Samal hetkel algab tulistamine vasakult/

Musala: Jälle soomisaated!

Kõik termavad kaevikusse, algab lahing. Puru, kes on äärmine vasakul, saab tabamuse ja kukub. Keegi ei märka seda. Aeg-ajalt jääb laskmine harveneks ja vaibub/

Vesipull: Said kuradid!

Prügi: Ega nad ilma jäänud!

Pudsus: /Kes esimesena Puru märkab, karjatab/ Isa! /Termab juurde. Kõik ruttavad Puru juurde. Ikk katsub Puru südant, tõuseb siis aeglaselt ja paljastab pea, millele teised järgnevad. Prügi põlvitab palja peaga, Pudsus nutab/

Meeme: /sisse/

Ket: /raporteerib/ Lahingus langes 3. kompanii reamees Jaan Puru.

Meeme: /seisab hetke paljastatud peaga, tõstab Pudsus üles, raputab teda, patsutab liigutatult õlale ja karjub meestele, kuna tulistamine vasakult on jälle alanud/ Edasi!

Kõik termavad talle järgi. Prügi ja Pudsus jäävad lavale/

Prügi: /hüüab murtud häälega/ Kuule, Pudsus, peame ruttama et meestele järele jõuda. Kuulsid ise, käsk oli edasi termata ja päästku meid Issand ise kui peaksime teistest maha jääma! Pärast rünnakut leiame ehk küllalt veel aega nukrutsemiseks ja keinaks, võibolla antakse meile keguni aega Puru äraviimiseks kodukohta. Ent nüüd edasi, kõigi saatnate nimel - nüüd ainult edasi! /PUDSUS käest vedades ära/

III V A A T U S

1. pilt

Madalad taluhooned. Vasakul kaitsekraavid. Eemal mets. Eesriide avanedes istuvad mehed kaitsekraavis tegevusetult. Vesipull puhastab püssi. Hetkelise Pausi järgi sisse Kvaade/

Kvaade: /Tuleb suure seljakoti ja karguga vasakult. HUUab/ Poissi, kus on skis halvem kui siin?

Kusla: Ikka tõesti sina ise Kvaade?

Kvaade: Mina ise! /Istub murule ja hakkab seljakoti kallal kohmitsema/

Vesipull: Ikka tagasi tulid rindele? Oli siingi kuulda su tempudest. Sa olla ise endal jala lahast lahti lõõnud ja haiglast põgenenud. Pärast olla sa linnas hirmsat lamenti teinud, peksnud miilitsaid ja niitnud komandantuu-ri mehi?

Kvaade: Tõsi, puha tõsi /annab Vesipullile pudeli/ Joo! - Nõnda oli see jah, päris keni lahinguid tuli sealgi pidada. Sain veel viimasel hetkel minema. 6 nädalat ja kaks päeav heiti mind haiglas kinni, jalg nõõriga lakke vinnatud. Sai siis küllalt kuulatud misjonäride jutlusi ja vanatüdrukute laulukeore, võttis päris südamis läägeks. Kui kaua pidin kannatama niisugust häbi ja teebust Hing sai täis, lõin kipsi jala übert kakti, varastas kargud ja põgenesin. Viimasel momendil poetasin end siis rengile.

Kusla: Ja nüüd oledki siin!

Kvaade: Jah, nüüd olengi siin! Olen jälle kord üle hulga aja seaduse ja püssi vägeva kaitse all. Kuid ega rongiski lõppenud mu kannatused. Praegu valitsevad meie raudteel niisugused seadused, et võtavad vee silma. Olen Maailmasõja ajal päevil küll kõik rohked Venemaa raudteed risti ja põigiti läbi kihutanud, kuid säärest neetud korda, nagu praegu meie vabariigis, pole ma näinud kuski. Kui olin end rengile poetanud, astub minu juurde haruldasele vastiku näoga inimolevus, jääb mulle pürnitades otsa vaatama ja mangub süduluba. Süduluba? Polnud mul parematel aegadel kujutlust niisugusest paberist, kust pidin ta võtma nüüd? Viakasid siis minagi oma häbelikud silmad küsija otsa, kehtasin õlgu ja olin hoopis kurt. Aga härrasmees ei tahtnud sellest midagi teada. Mida pidin ma ta mangujaga tegema. Ulatan talle siis ristimis-tähe - vaatab - pürnitseb - ei taha - pakun vallakeoli lõputunnistast - ei taha, annan siis meie armsa kadunukese keisriproua pildi postkaardil - see tegi ta päris merehaigeks. Noh, kargas siis ka minu hing täis - kui kaua mõtleb too härra üht südurit piinata! Et ta himu korraga rahuldada, viskan ta pihku kehaka paki oma kalli pruudi Oidermaa vallavanema ainsa tütre Teona Nestra armastuskirju. Ilusad kenad kirjad. kõik rehkete vallatemp-litega ilustatud ja lõhnavad aida ja suveõu embuste järele. Süduluba! karjatas siis äkki kontrolör vihaselt ja viskas mu kallid armastuse kirjad lgenata tagasi. Too oli alles iseloom! Tõusin siis minagi püsti, panin kõik oma dokumendid tasku, võtsin revolvri vöölt ja laususin: ah nõnda, või süduluba soovib härra, miks ei ütelnud seda kohe!

Vesipull: Ja korras oligi asi.

Kvaade: Korras ta oligi.

Kusla: Mis pagan, sa siis nõnda kihelesid, et ei sõندانud veel mõned nädalad haigemajas lebada. Oled nagu surma suust väljastülitatud, huuledki alles sinised.

Kvaade: Olen terve ja külban süduriks paremini kui teie kõik kokku. Kopita siis nädalate kaupa haigemajas, kui kütkk kõik su mõtted on siin. Meie reed jäävad igapäevaga harvemaks ning kõik kabelid ja haigemajad on mehi täis. Ei! Aga kuidas skis teil siin tööolud ka olid vahepeal?

Ukk: Rasked, rasked! Eile õõsi oli meil üks raskemaid lahinguid selle küla pärast siin. Olid ka rakked kaotused.

Kvaade: Tõsi jah! Siin on päris vähe vanu mägusid. Kus Prügi on? Ka langenud?

Ukk: Prügi peaks täna puhkuselt tagasi jõudma. /Vaatab äkki vasakule/ Nää, sealt ta tulebki!

Prügi: /HUUab sisse tulles/ Noh, poisid, kus on siis hullem kui siin?

Küik: /keoris/ Kõndida läbi pori ja vihma Veeriku alevist linna ja suitsetada inglise sigarette "Bill-Bill"

Prügi: Ei, noh, kohe tuttav tunne kui sind nii vastu võetakse/ Kärarikas tere-
tamine. Prügi võtab seljakotist pudeli ja liha, algab kärarikas napsutamine/

Prügi: /Kes püdsu puudumist on märganud/ Ma kuulsin, et teil olla siin rasked päe-
vad olnud. Oli ka palju kaotusi?

Ikk: Kaotused olid suured.

Prügi: Kus on Ormi Laagus?

Ikk: Langenud.

Prügi: Ja Ants Rilli?

Ikk: Langenud.

Prügi: Ja Joosep Meema?

Ikk: Langenud.

Prügi: Ja Enn Ree?

Ikk: Haavatud.

Prügi: Siis polegi mehi meie kompaniis /Paus/ Ja kus on, kus on siis /sosistades/
Pudsu?

Kusala: Tõepoolest, kus on Pudsu? Kes on näinud teda?

Mehed: Ei tea, pole täna näinud.

Prügi: /häält rahulikuks sundides/ Ehk on temagi langenud?

Ikk: Langenud? Vist mitte. Ma nägin teda hommikul. /Hõikab/ Mehed, kes keegi on
Pudsut näinud?

Pudsu: /joostes sisse/ Siin, siin! Oli ühe punase moonamehega natuke maid jagada!

Prügi: /vihaselt/ Missugustes koerakoobastes sa tohletad? Eäärane peninukk, kas
sa ei tea, et sõdur peab oma positsioonil istuma. Korda ei tunna, seadust
ei austa, mässule õhutada? /Hakkab Pudsut tuuseldama, kes käib kui vurr
siia-sinna lennates, kuid ise kihistab naerda/

Pudsu: Jäta, jäta juba, venaise - aitab küll!

Prügi: /teriseb/ Eäärane vigurivant! Jookseb mööda igasuguseid urkeid, mina
aga vananimene, arvasin juba, et su päkad on taeva poole siruli.

Pudsu: Ega surm umbrohtu niida!

Prügi: Seda näid küll muidugi. Ega surm umbrohtu niida! /istuvad paremale.
Prügi piipu toppides/ Jutusta vähe! kuidas oli eile õnni? Kole, raske,
jubegi vist.

Pudsu: /tõsiselt/ Seda ei saa jutustada!

Prügi: Kuidas ei saa?

Pudsu: /Võtab Prügilt piibu, tõmbab mõne mahvi/ Pole midagi jutustada.

Prügi: Nõnda. Pole midagi jutustada! /Paus/

Prügi: Jäta mu piip ka omale! /Pudsu jääb mõttiselt edasi istuma. Prügi läheb
teiste juurde, kes viina joovad. Vesipull jutustab Kvaadele viimaste päe-
vade sükli/

Vesipull: See oli möödunud nädalal. Reigu lahingus. Istusime kui rotid lõksus
ühe künka otsas. Laskemoon oli peaaegu lõppenud. Videvikus, õhtu eel
teeskleme nagu oleksime künkalt lahkunud, ei vastanud venelaste
ülelegi paugule. Ja üks tiblaid läksidki liimile. Pärast natukese aja
pärast kahekordse ahelikuga ottervaatlikult künka poole. Laskime nad
teise kahekordse sammu peale, siis löime marutule peale. Ainult mõned
üksikud pääsesid põgenema, teised kõik langesid või jäid vangi. Kuid
aga siis sellega meie olukord muutunud. Laskemoon oli nüüd peaaegu
täiesti otsas ja tankad igas küljes ringi. Kuid Paap Meemel. meie komp-
anil, oli juba plaan, nagu alati, valmis. Ta tegi kohe korralduse, et
vange saaks koheldud kui parimaid sõpru. Andsime neile süüa, juua ja vii-
sime nad metsavahi majja sooja, mis künka all asus. Ja seal toimus too
tsirkus. Paap Meeme hakkas sealt saatma x kiirkäskjalge olematuile prants-
lastele, inglastele ja soomlaste rügementidele. Andis vangide kuuldes käsu
alata 2 tunni pärast üldpealetungi kogu rindel ja lõpuks küsis naeratades
kas härrad vangid ei soovi näha eesti sõjaväe relvi? Ja muidugi, seda soovi-
sid vangid. Lahke vastuvõtt, sõbralik jutt oli neid rahanud. Siis näidake

neile meie kuulipildujaid, hüüdis Meeme. Siis väiksesse tuppa ei mahu nad korraga, seepärast ettge üksikult, ikka nõnda - ühest uksest sisse, teisest välja. Meie kompaniis oli üks terve kuulipilduja, seda meie tas- sisime sisse ja välja 30 korda ja siis küsis Meeme pahuralt: kas rohkem ei ole? "Rohkem ei ole", vastas Kusla, kuid nähes komptüli vihas- t nagu, lisas kogeledes juurde: tähendab, üks on veel, kuid see on rikis. "Ah ri- kis?" ütleb Meeme. Noh siis sellepärast. Ma teadsin kindlasti, et meie meie kompaniis peab olema 31 kuulipildujat, ei vähem ega rohkem! Kuid meil on väeasi, kus see arv on tunduvalt suurem.

"30 kuulipildujat kompaniis!" hüüdsid venelased. Nii palju polnud isegi sakslastel maailmasõja ajal.

Nüüd viskas Meeme pihta uhkelt suhu. Ja, seda pole ühlegi sõjaväel kogu maailmas peale eestlaste, sest eestlased peavad mehhaniseeritudsõda. Aga seda teie, venelased ei taipa. Meie ei saadagi lahingusse rohkem kui ühe kompanii, sest mehhaniseeritud sõjas ei ole see vajalik. Venelased hakka- sid nüüd paluma, et nad võiksid meie sõjaväkke üle tulla. Ei, siin on Ege- roopa, siin jooksikuid ei sallita. Laskis siis veel venelastele viina anda ja käskis neid tagasi minna omade juurde! Kuid venelased hakkasid tänita- ma: "Važe blagarodije" hädaldavad nad. Ärgu saadetagu neid tagasi. Nad ei taha sõda, kuid Meeme annab neile viis minutit aega kadumiseks ja nii lиду- vadki venelased üle välja omade juurde. Ja kui meie poole tunni pärast hirmu- sa kisaga selles suunas ründane, on venelased kui pühitud. Pole ühtki näha. Küll ~~xxxxxx~~ see kolmekümne kuulipilduja jutt neile jalad alla tegi. Ajasime neid mitu päeva, nii ütelda pauguta taga. Siis suvatsesid alles vastu hakata! /Naer/

Prügi: /kes Vesipulli juttu ajal on lahkunud, jookseb kisaga lavale/ Saun, kurat võtaks, köetud saun!

Kvaade: /ärevalt/ Saun, ikka tõesti või!

Vesipull: Võibolla valetad!

Prügi: Fuha lausa sõda, vihadki valmis! Seebitükidki pinkidel, kapad ja anumadki puhtaks küüritud. Säärast imet pole nähtud kogu venelaste laial maal.

/Kõik tormavad küünal lavalt minema, visates enne sinolid ja mütsid maha/

Ikk: /karjg/ Pidage, pürgulised! Kes jääb siis rinnat valvama? /Mehed tulevad nurisedes tagasi/ Sina, Prügi, pead valvema jääma. Ning olgu sulle abi- ku su pojapoeg Pudsu. Teist ~~kakku~~ kahest jätkub küll/ Mehed naerdes ära/

Prügi: /Silitab paar korda vihaselt ja tuleb porisedes Pudsu juurde kaevikusse/ Paus/

Pudsu: Varsti võime oodata teistsugust sauna.

Prügi: /Vaatab sauna poole/ Niisugused nadikaelad ja esmajärgulised tüpad, ise uhked saunalised, aga ~~xxxxxxx~~ siibritki ei osak sulgeda, kallid leil jookseb koratnast välja! Vaata, kallid pojapoeg, säärased on need maailma asjad: ise termavad sauna, meie aga peame kaitsema rinnet. Vala- ma, nõnda ütelda, ka nende saatnate eest oma kallist verd. On selles piis- kagi õigust?

Pudsu: /Ei vasta midagi, vaid silmitseb tähelepanelikult legendikku./

Prügi: /ärritatult/ Aga kes avastas sauna, kallid pojapoeg. ~~Kas~~ polnud see mitte mina ise oma auyärses isikus, minu kallimeelne vanaisa ja lihingu kaaslane. Kui aija klaarida kõigi seaduste ja maksvate kottete järgi, siis on tee saun seal, nõnda ütelda minu isiklik soomus, minu liikumata varandus kesk seda nee- tud venelaste maad. Aga eesti sõduri soomus on sama püha ja puutumata, nagu, ütleme, raha minu taskus, uur minu värvi vahel, hambad meie suus. Kellel- gi pole nende kohta vähimatki ütlemist. Aga nood mehed seal ei pea lugu va- randuse puutumatusest. Nad soomustavad minu soomuse, hüppavad minu päris- omanduse sisse ja talitavad seal nagu pärisärrad. On selles piiskagi õigust? Ei, pagana pihta, nad on naha tõmmanud üle minu õnnetute kõrvade, nad on mind paljaks riisunud. Minu ninna kargas sauna lõhn, ma haistsin selle olemasolu, oleksin võinud vähimatki rääkimata ise seal üksinda mõnusalt end leotada ja praadida, kuid hoolisin sõprusest ja teatasin leiust ka neile. ~~xxx~~ Ja selle tagajärg?

Kas, tüdruke! Jäta juba, vana! Vaataparem sinnu - kas sa ei märka punaste
 talustiiikumist?

Kas, Kõni põrgu oma punastega. Üldse oled... kas, ümad kiindunud vaenlasse nagu jällenägem! nii kartlik ja nalja-
 Ehk oled sa naige? - /Vaatab sauna poole/ - Kuule, Põõmus pruudisse.
 mullideks, aga ma ei saa selle patu vastu. /Viskab Pudsuke, anna
 Pole idagi teha. Lähen natuke vaatama, mida nad suunasuka maha
 sauna. Ega ma kauaks jää, liitun vaid siibri kinni ja ootavad seal
 Ega! Eks ole, tiblale aitab sinust küll? /Ruttab ära, koha jälle

Silmitab tähelepanelikult lagendikku, karjub /Tulevad, tüdruke,
 tulevad, tulevad! - jookseb siia kaevikust, kuid pöördub siia
 jääb vaikselt püsti oles tulistama kuni saab tebemuse ja langeb.
 nad tõrjuvad äsaga poolalasti kaevikasse, kestab lühike äge tulistamine.
 plane taandub.

Karjub kaeviku servale ja rusikat venelastele karjub /Ah et saanagi ei
 saa enam minna! On see inimese tegu, ajal, mil mehed vihtlevad suunas,
 tulla poisikese vastu, ihe ainsama poisikese vastu kogu kompaniiga.
 /Kõrhub Ekki Pudsu, Hirmunult / Pudsu, Pudsul /Näeb Pudsut, jookseb jaurde,
 raputab tahab püsti tõsta / Pudsuke, kuulake, mis see ometi on? Oled
 saanud haiget, oled haavatud! /Karjub / Sanitarid, kuradid, kiiremini
 siia!

/Pulssi katsudes / Surnud / Tõuseb, võtab kiivri peast /
 Ei, ei, see pole nõnda, see pole nõnda! /Oigab / Sanitarid, sanitarid.
 Sisse. Mehed amavad talle vaikides teed. Põlvitab hetkeks, katsub pul-
 si, tõuseb, võtab kiivri peast. Hetk hiljem Prügila / Kõni oled sina
 veel ainus ma kuulisest Prügide rügemendist. Langes su poeg Puru, nüüd
 läks ka poja poeg ring taevas seda ise teab, kauaks meidki jättab. Kuid
 ära nauksu. Riie! ja joon /Annab padeli /
 parem käsi ja rusikas. Prügi avab peo ja... /Kõni oled sina
 oma pihki, lates seda läbi sõrmed. /Kõni oled sina
 talle eest võttes ja langes... /Puru, selle sama kõrbenud tolmust
 jättis Pudsuke oma elu... sajad, tuhanded, miljonid teised enne meid,
 maast madalast... nii kaua kui paistab päike ja puhuvad tuuled! Va-
 badus eest... oma omal pinnal ja künda ning külvata neid kiviseid lii-
 vaseid... nu tegid seda isad ja isade isad! - Isade maa eest!